

лярної фізіології та біофізики Київського відділення Московського фізико-технічного інституту та кафедри прикладної фізики Національного університету «Київський політехнічний інститут». Як співавтор підручника «Біофізика» він отримав Державну премію України в галузі науки й техніки.

І.С. Магура — автор близько 250 наукових публікацій. Під його керівництвом 20 молодих учених захистили кандидатські дисертації, для багатьох він став консультантом під час підготовки докторських дисертацій.

Учений гідно представляв українську науку на багатьох міжнародних і вітчизняних конгресах та конференціях; його праці здобули загальне визнання не лише в Україні, але й за кордоном. Він активний член редакційної ради міжнародного наукового журналу «Нейрофізіологія/Neurophysiology».

Наукова громадськість, колеги та учні щиро вітають Ігоря Сильвестровича з ювілеєм, бажають йому міцного здоров'я, щастя та подальших успіхів на педагогічній і науковій нивах.

80-річчя академіка НАН України В.І. ГРИЩЕНКА

27 листопада виповнилося 80 років видатному вченому в галузі кріобіології та кріомедицини академікові НАН України Валентині Івановичу Грищенку.

В.І. Грищенко народився 1928 р. у Харкові в родині відомого лікаря акушера-гінеколога, професора І.І. Грищенка. Трудову діяльність розпочав у 1943 р. кіномеханіком в евакошпиталі. Після закінчення з відзнакою лікувального факультету Харківського медичного інституту в 1951 р. Валентин Іванович був прийнятий у клінічну ординатуру відділу акушерства і гінекології Харківського науково-дослідного інституту охорони материнства і дитинства ім. Н.К. Крупської. З 1954 р. він молодший, а з 1956 р. — старший науковий співробітник цього інституту. Від 1956 р. В.І. Грищенко працює на педагогічній роботі. Протягом 18 років (з 1965 р.) він був проректором із наукової роботи Харківського національного медичного університету (ХНМУ). З 1968 р. В.І. Грищенко завідувач кафедри акушерства і гінекології ХНМУ. 1983 р. його при-

значено директором Інституту проблем кріобіології і кріомедицини НАН України. У 1954 р. Валентин Іванович захистив кандидатську, а в 1964 р. — докторську дисертації. У 1979 р. його обрано членом-кореспондентом, а в 1988 р. — академіком Академії наук України (на той час УРСР).

Початковим етапом науково-дослідницької діяльності В.І. Грищенка було вивчення скорочувальної функції матки під час пологів. Він досліджував активність моноамінооксидази, обмін низки гормонів, серотоніну, кініноген-кінінової системи під час нормальних пологів і за умов порушення родової діяльності. Уперше досліджено роль епіфізу у фізіології і патології організму жінки.

Протягом останніх трьох десятиріч учений розробляє проблеми репродукції людини. Він перший в Україні для лікування безплідності почав застосовувати допоміжні репродуктивні технології: метод штучної інсемінації спермою чоловіка і донора, метод екстракорпорального запліднення та ін.

В.І. Грищенко розробив нові протизаплідні засоби, методи переривання вагітності, лікування ендокринної безплідності лазерним випромінюванням, краніо-церебральною гіпотермією, реінфузіями аутокрові хворих, підданій дії ультрафіолетового випромінювання. Він створив виїзні реанімаційні бригади, що допомогли знизити материнську смертність.

В.І. Грищенко ініціатор освоєння і впровадження в Україні методу запліднення яйцеклітини людини поза організмом, один із авторів методу надшвидкого заморожування сперми й ембріонів. Цей метод запатентований у багатьох країнах світу.

Завдяки проведеним дослідженням під керівництвом ученого вперше в нашій країні 1991 р. народилася дівчинка, зачаття якої відбулося *in vitro*.

Важливе місце займають дослідження Валентина Івановича з вивчення кріочутливості і кріозахисту ембріональних, гемопоетичних і плодових клітин людини, що дало змогу організувати в Україні службу екстракорпорального запліднення, яка сприяє поліпшенню демографічної ситуації в країні.

Широковідомі проведені під його керівництвом багатогранні фундаментальні дослідження впливу низьких температур на організм, органи, тканини, клітини і субклітинні структури; дослідження характеру дії різних кріопротекторів, швидкостей охолодження, процесів кристалізації в заморожуваних об'єктах.

Він один із засновників наукового напрямку «біологія і медицина стовбурових клітин». На кафедрі ЮНЕСКО з кріобіології, яку очолює В.І. Грищенко, підготовано програму з розроблення методів виділення і кріоконсервування стовбурових клітин.

Під керівництвом дослідника створено і затверджено для використання групи препаратів, похідних фетальних тканин і тканин плаценти. Так, застосування кріоконсервованої суспензії фетальних клітин при патології кровотворення сприяє його нормалізації і забез-

печує позитивний клінічний результат під час лікування захворювань органа зору. Застосування кріоконсервованого фрагмента плаценти, гемоклітин, екстракту плаценти сприяє покращенню стану пацієнтів із цукровим діабетом, зниженню кількості серцевих нападів при ішемічній хворобі, нормалізуючи артеріальний тиск. Застосування холоду в медицині може здійснювати екстремальний кріовплив у холодівій кріокамері, що супроводжується підвищенням імунних і гормональних характеристик організму. Низькі температури також мають властивість руйнувати тканини, які використовують для ліквідації деяких пухлин, у тому числі ракових (роботу представлено на Державну премію).

Прикладом практичного застосування холоду для медичних цілей є організація Банку аутологічної пуповинної крові, яка зберігається для новонародженої дитини в замороженому стані та в будь-яку мить може бути затребувана. Особливої уваги заслуговує і робота над створенням препаратів нового класу, а саме культивованих клітин, отриманих із дорослого організму, які використовують для того ж самого пацієнта в ортопедичній практиці, під час лікування важких ран і опіків, при неврологічній патології і в косметичній медицині.

Багаторічна робота вчених під керівництвом В.І. Грищенка дає можливість застосувати передові досягнення кріобіології також у тваринництві, рослинництві, ветеринарії і впровадити наявні високотехнологічні розробки для розвитку сільського господарства в цілому. Такі дослідження проводять спільно з Академією аграрних наук у напрямі розвитку рибного господарства, тваринництва, використання нових методів лікування у тваринництві. Розроблено метод штучного запліднення тварин і пересадження ембріонів.

Наукові розробки В.І. Грищенка й очолюваного ним колективу лягли в основу створення апаратури і технічних засобів, що забезпечують кріобіологічні технології.

Винахідницька і раціоналізаторська робота Валентина Івановича відображена в більш ніж 100 авторських свідоцтвах і патентах на винаходи. Він автор понад 1000 наукових праць, у тому числі 21 монографії і 4 підручників. Учений підготував 33 доктори і 129 кандидатів медичних і біологічних наук. В.І. Грищенко — редактор розділу «Акушерство і гінекологія» ВМЕ, член редколегії журналів «Акушерство и гинекология», «Педіатрія, акушерство та гінекологія», головний редактор часопису «Проблеми криобіології», член редколегії журналів «Cryobiology», «Cryoletters», голова Наукового товариства з криобіології і кріомедицини України.

Учений нагороджений орденами «Відзнака Президента за заслуги» III ступеня (1997 р.),

II ступеня (2002 р.), «Знак Пошани» (1994), «Жовтневої Революції» (1986), медалями «За доблесну працю» (1970), Польської Академії медицини (1999), «За заслуги в охороні здоров'я ім. акад. М.Д. Стражеска» (2001); удостоєний Державних премій УРСР, СРСР, України в галузі науки і техніки, за книгу «Антенатальна смерть плоду» — премії ім. В.Ф. Снегирьова АМН СРСР. У 1992 р. В.І. Грищенко присвоєно звання заслуженого діяча науки і техніки України. Він лауреат премії АН України ім. О.О. Богомольця, нагороджений трьома медалями ВДНГ СРСР.

Наукова громадськість, колеги та учні щиро вітають Валентина Івановича з ювілеєм, зичать йому активного довголіття, невичерпної енергії та нових відкриттів на благо вітчизняної медицини.

80-річчя члена-кореспондента НАН України А.Г. ШЕВЕЛЄВА

28 листопада виповнилося 80 років відомому в Україні вченому-історіку членові-кореспондентові НАН України Арнольдові Григоровичу Шевелєву.

А.Г. Шевелєв народився 1928 р. у с. Балаклія Харківської області в родині робітників. До 1932 р. сім'я проживала в цьому селі, у 1932–1934 рр. — у Харкові, а в 1934 р. родина переїхала в Київ. У 1943 р. батько Арнольда Григоровича загинув під Сталінградом. Хлопчик із мамою та сестрою був евакуйований до Уфи (Башкирія), де проживав і вчився до 1944 року.

Після повернення з евакуації майбутній учений вступив до Чернівецького вчительського інституту. Після закінчення першого курсу його переведено до Київського державного університету на історичний фа-

культет, який він закінчив у 1948 р. Арнольда Григоровича рекомендували до аспірантури, у якій він навчався впродовж 1948–1951 рр. У той період А.Г. Шевелєв одночасно працював у Київському обласному комітеті комсомолу інструктором і завідувачем лекторської групи.

З 1952 р. Арнольд Григорович був асистентом, а згодом завідувачем кабінету Київського педагогічного інституту, упродовж 1954–1959 рр. працював асистентом, а потім старшим викладачем у Київському інженерно-будівельному інституті. У 1955 р. Арнольд Григорович захистив кандидатську дисертацію на тему «Боротьба КПРС за відбудову та розвиток МТС на Україні в 1943–1950 рр.».

У лютому 1959 р. А. Г. Шевелєва переведено до Київського державного університе-